

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2024)

8ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

The image shows the cover of a book or proceedings. At the top left is the logo of the University of Thessaly (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ). At the top right is the logo of the Hellenic Scientific Association of Information and Communication Technologies in Education (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ). The main title is "8ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία Βόλος, 27-29 Σεπτεμβρίου 2024". Below the title, it lists the organizing institutions: Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, and Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού. The editors are listed as Χαράλαμπος Καραγιαννίδης, Ηλίας Καρασαββίδης, Βασίλης Κάλλιας, and Μαρίνα Παπαστεργίου. The website etpe2024.uth.gr and the ISBN 978-618-5866-00-6 are also provided.

“Say it like Mikis” Σχεδιάζοντας τη Μάθηση στα Αγγλικά

Αγγελική Μπούζιου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπούζιου Α. (2025). “Say it like Mikis” Σχεδιάζοντας τη Μάθηση στα Αγγλικά. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 726–735. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/8489>

“Say it like Mikis” Σχεδιάζοντας τη Μάθηση στα Αγγλικά

Αγγελική Μπούζιου

a.bouziou@upatras.gr

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία,
Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια δυνάμωσαν οι επιστημονικές φωνές που θέλουν τη μάθηση ως επιστέγασμα δράσης σε καθορισμένες συνθήκες η οποία οδηγεί σε οικοδόμηση γνώσης από κοινού με ομότιμους, σε χάλκευση και μεταστροφή ταυτοτήτων. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει μία ομαδική προσπάθεια μαθητών/τριών δημοτικού στο πλαίσιο εκμάθησης Αγγλικής γλώσσας η οποία βασίστηκε στην προσέγγιση της «Μάθησης μέσω Σχεδιασμού». Στους στόχους συμπεριλαμβάνονταν η χρήση ποικίλων πόρων, η εξερεύνηση, η σύνδεση των δραστηριοτήτων με τα βιώματα και τις ανησυχίες των μελών της τάξης, η ανάλυση και ο συσχετισμός γλωσσικών και πολιτισμικών στοιχείων, η συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών. Στα αποτελέσματα συγκαταλέγονται η διάδραση με ανθρώπους και λογισμικά, η περηφάνια για την εγχώρια πολιτιστική κληρονομιά, η συνειδητοποίηση των τρόπων μετάδοσης μηνυμάτων, η παραγωγή πολυτροπικών τεχνουργημάτων. Τα συμπεράσματα προάγουν τη συγκεκριμένη μεθοδολογία για σύσταση αυτόνομων, σκεπτόμενων και ενεργών πολιτών του 21^{ου} αιώνα. Ο σκοπός του άρθρου είναι να εμπνεύσει παρεμφερείς βηματισμούς σε πλείστα γνωστικά αντικείμενα και εκπαιδευτικές περιστάσεις.

Λέξεις κλειδιά: Μάθηση μέσω Σχεδιασμού, πολυγραμματισμοί, Αγγλική ως ξένη γλώσσα, ΤΠΕ στην εκπαίδευση, Πληροφοριογραφήματα

Εισαγωγή

Η οργάνωση του σχολείου ως μορφής εκπαίδευσης στηρίζεται σε ισχυρισμούς ότι η γνώση μπορεί να αποσυγκειμενοποιείται ενώ την ίδια στιγμή, τα σχολεία ως κοινωνικοί θεσμοί και χώροι μάθησης συνιστούν συγκεκριμένα πλαίσια (Lave & Wenger, 1991). Σε τέτοια εκπαιδευτικά περιβάλλοντα μπορεί κανείς να δει κλειστά αναλυτικά προγράμματα, ομοιογενή δασκαλοκεντρική διδασκαλία για όλους, και μικρή σύνδεση των δραστηριοτήτων με τα βιώματα και τις ανησυχίες των μαθητών/τριών (Βασιτάκη, 2010). Τα παραπάνω έχουν συχνά ως επίπτωση τη μετάδοση στείρας, ανούσιας γνώσης και τη διατήρηση ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών (Kalantzis & Cope, 2012).

Μια άλλη οπτική έρχεται στο προσκήνιο για να αναδιοργανώσει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και να κινητοποιήσει τη μάθηση. Οι προτεινόμενες πρακτικές εστιάζουν στο άτομο ως μέλος μιας κοινωνικο-πολιτισμικής κοινότητας και στη γνώση ως προϊόν δράσης σε καθορισμένες συνθήκες. Στη βάση αυτή χρειάζεται να γίνει αντιληπτό ότι οι άνθρωποι, οι πράξεις τους και ο κόσμος σχετίζονται, με τη συμμετοχή να προάγει πλαισιωμένη διαπραγμάτευση και επαναδιαπραγμάτευση νοήματος. Αφενός, οι σχέσεις γύρω από τη δημιουργία προϊόντων και αφετέρου η σύσταση γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων προκύπτουν, καλούνται να αναπαράγονται και να αναπτύσσονται μέσα σε ομάδες ατόμων που αλληλεπιδρούν. Οι μαθητές/τριες οφείλουν να σέβονται τις ευκαιρίες που ανοίγονται από τέτοια συστήματα. Αυτή η προσέγγιση επιβεβαιώνει ότι η μάθηση συμβάλλει στην οικοδόμηση ταυτοτήτων ενδυναμώνοντας τα παιδιά να εξελιχθούν σε σκεπτόμενες, ολοκληρωμένες προσωπικότητες (Lave & Wenger, 1991).

Το συγκεκριμένο παράδειγμα συνιστά μία ομαδική προσπάθεια μαθητών/τριών δημοτικού στο περιθώριο εκμάθησης Αγγλικής γλώσσας με χρήση πολυτροπικών πόρων και παραγωγή τεχνουργημάτων, να εξερευνήσουν και να αναλύσουν γλωσσικά και πολιτισμικά στοιχεία, να εντοπίσουν κοινούς δίαυλους επικοινωνίας μέσα από ομοιότητες και αντιθέσεις, να μετασχηματίσουν τους εαυτούς τους και τον κόσμο.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Θεωρητικό υπόβαθρο

Πολυγραμματισμοί. Είναι μια προσέγγιση για το γραμματισμό, η οποία επικεντρώνεται στη χρήση της γλώσσας ανάλογα με τις ετερογενείς κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες στο πλαίσιο των σύγχρονων ψηφιακών μέσων. Το νόημα κατασκευάζεται πολυτροπικά μέσω γραπτών, προφορικών, οπτικών, ακουστικών, απτικών, χειρονομιακών και χωροαντιληπτικών κωδικών. Η «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού» είναι ένα πρόγραμμα βάσει του οποίου οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν τέσσερις διττές Γνωστικές Διαδικασίες (ΓΔ) οι οποίες ενσαρκώνουν τις διαφορετικές μεθόδους πρόσληψης και παραγωγής της γνώσης, υλοποιούνται με οποιαδήποτε σειρά και εμπλέκονται η μία μέσα στην άλλη. Οι ΓΔ προωθούν μια πιο ενεργό συμμετοχή στη μάθηση, εστιάζοντας στις ταυτότητες και τις υποκειμενικότητες των παιδιών. Εκπαιδευτικός και μαθητές/τριες προσδιορίζουν ανάγκες, θέτουν στόχους, σχεδιάζουν από κοινού βηματισμούς, ανασχεδιάζουν πόρους, αποτιμούν την πορεία τους, αλλάζουν τον κόσμο, αλλάζοντας και οι ίδιοι. Οι ΓΔ περιγράφονται ως ακολούθως: *Βιώνοντας το γνωστό.* Εμπιστευόμαστε τα συναισθήματα και τις κρίσεις μας. Συνειδητοποιούμε τις σωματικές, και συμβολικές επιρροές του εαυτού μας. Αναλογιζόμαστε τις πηγές της γνώσης μας, τα ενδιαφέροντα που μας παρακινούν, προσδιορίζουμε τι χρειάζεται για να επεκτείνουμε το πεδίο μας. *Βιώνοντας το νέο.* Γνωρίζουμε βιώνοντας νέες καταστάσεις, νέα αντικείμενα, νέα γεγονότα, απαραίτητες πιυχές. Η εξοικείωση με κάτι που ήταν έως αυτή τη στιγμή άγνωστο είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουμε σε έναν κόσμο που συνεχώς αλλάζει. Επικεντρωνόμαστε στο τι θέλουμε, ερευνούμε, πειραματιζόμαστε, παρακολουθούμε τι συμβαίνει, καταγράφουμε ποσοτικά/ποιοτικά δεδομένα, βλέπουμε μέσα από την οπτική γωνία ενός άλλου, επιβεβαιώνουμε. *Εννοιολογώντας με ορολογία.* Ονομάζουμε πράγματα, σημειώνουμε ομοιότητες ή διαφορές με άλλα, συνδέουμε με την πραγματικότητα, διευκρινίζουμε, ταξινομούμε. Αυτό ξεπερνά τη σημασία των λέξεων, είναι ένα είδος δράσης. *Εννοιολογώντας με θεωρία.* Οι θεωρίες μάς βοηθούν να περιγράψουμε ξεκάθαρα μοτίβα, και κάνοντας το άρρητο ρητό, να προβλέπουμε και να αξιολογούμε. Καταβάλλουμε επιπλέον προσπάθεια για να γινόμαστε σαφείς και οργανωμένοι. Καταλαβαίνουμε, επινοούμε και υλοποιούμε θεωρίες όταν είμαστε δημιουργοί προϊόντων και όχι απλώς χρήστες, εντοπίζουμε πρότυπα και δομές, εξάγουμε συμπεράσματα. Ανακαλύπτουμε θεωρίες ή φτιάχνουμε τις δικές μας καθώς εξετάζουμε τις εμπειρίες, στοχαζόμαστε για τη γνώση που συναντούμε. *Αναλύοντας λειτουργικά.* Στην καθημερινότητά μας, χρησιμοποιούμε τη λογική, ανιχνεύουμε αιτίες και αποτελέσματα και αναπτύσσουμε συλλογισμούς για τους κωδικές αναπαράστασης νοημάτων. *Αναλύοντας κριτικά.* Αναζητούμε βασικούς πολιτιστικούς και πολιτικούς παράγοντες. Προβληματιζόμαστε σχετικά με σκοπούς, συμφέροντα, κίνητρα και ηθική πίσω από μια ενέργεια. Κατασκευάζουμε δικές μας εναλλακτικές. *Εφαρμόζοντας κατάλληλα.* Εφαρμόζουμε πρακτικές που επιτυγχάνουν συνειδητά και συστηματικά. Μαθαίνουμε με προβλέψιμες ή αναμενόμενες στρατηγικές ή σε συνθήκες προσομοίωσης. *Εφαρμόζοντας δημιουργικά.* Παίρνουμε τα αντικείμενα και τα αναδιατάσσουμε. Μεταφέρουμε τη γνώση από ένα πλαίσιο σε ένα διαφορετικό. Προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε προβλήματα, να βρούμε έξυπνες λύσεις. Αναμινγνύουμε και ταιριάζουμε

καλλιτεχνικές ή λογοτεχνικές έννοιες πρωτότυπα και δημιουργικά. Φανταζόμαστε νέες προοπτικές (Cope & Kalantzis, 2009, 2015· Kalantzis & Cope, 2012).

Η διδασκαλία της Αγγλικής Γλώσσας στο Δημοτικό - Γυμνάσιο στην Ελλάδα στηρίζεται στο Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες (ΕΠΣ-ΞΓ, 2016). Εδράζεται στη σημειωτική-λειτουργική προσέγγιση, με χειρισμό της γλώσσας ως κοινωνικής πρακτικής. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο λόγος μπορεί να αποκτήσει νόημα αναλόγως πολιτισμικών και κοινωνικών συγκείμενων. Η εκμάθηση γλωσσών πραγματοποιείται μέσω μιας διαδραστικής πλειοψηφίας διερεύνησης, με τους/τις μαθητές/τριες να μετασχηματίζονται σε ενεργούς δράστες. Θεωρείται ως η ανάπτυξη πολυγραμματισμών σε μία ή/και περισσότερες γλώσσες. Το ΕΠΣ-ΞΓ βασίζεται στη «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού» που συνδράμει τους εκπαιδευτικούς στο να σχεδιάζουν μαθησιακές ενότητες με ακρίβεια καθορίζοντας τη διαδικασία, το περιεχόμενο και την πρόοδο. Το ΕΠΣ-ΞΓ παρέχει στους/τις δασκάλους/ες ευκαιρίες να συνθέτουν ένα αποκεντρωμένο αναλυτικό πρόγραμμα, σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες. Ξεπερνά τα όρια της τάξης, περικλείοντας το συνολικό σχολικό περίγυρο καθώς και τις ξεχωριστές κοινωνικές συνθήκες του εκάστοτε εκπαιδευτικού ιδρύματος (Βεντούρης & Ζέππος, 2020).

Διαφοροποιημένη Διδασκαλία (ΔΔ). Ως Διαφοροποίηση θεωρούνται οι προσπάθειες για τη βέλτιστη μετουσίωση των προτιμήσεων, ικανοτήτων και κλίσεων των μαθητών/τριών. Η ΔΔ αξιοποιεί διαφορετικές τακτικές μάθησης, προάγει την ποικιλία, ενισχύει την αυτοεκτίμηση και την εξέλιξη των κοινωνικών δεξιοτήτων, καθιστά εφικτό το συνταίριασμα των αναγκών των συμμετεχόντων/ουσών. Τα στοιχεία διαφοροποίησης σχετίζονται με α) το Περιεχόμενο (τι χρειάζεται να μάθει το κάθε παιδί και με πώς θα αποκτήσει πρόσβαση σε αυτό), β) τη Διαδικασία (τις δραστηριότητες βάσει των οποίων θα επιτελεσθεί μια εργασία), γ) το Αποτέλεσμα (τις εργασίες που αναμένονται από τους/τις μαθητές/τριες), δ) το Μαθησιακό περιβάλλον (τον τρόπο με τον οποίο δουλεύουν τα μέλη της τάξης) (Tomlinson, 2001· Tomlinson & Imbeau, 2010· Βαστάκη, 2010).

Ψηφιακά μέσα στην εκπαίδευση

Ψηφιακά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στη μαθησιακή διαδικασία περιγράφονται ακολούθως. Το *Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης-ΣΔΜ* (π.χ. [e-me](#)). Πρόκειται για μια κοινωνική, ψηφιακή πλατφόρμα για μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς που βασίζεται σε σύννεφο, προοριζόμενη να υποστηρίξει εμπειρίες μάθησης. Η e-me παρέχει στο κάθε μέλος έναν ασφαλή προσωπικό ψηφιακό χώρο για σύνδεση, επικοινωνία, συνεργασία, αποθήκευση και ανταλλαγή αρχείων, μαζί με μια σειρά εργαλείων (εφαρμογών) για διαμοιρασμό πόρων, δημιουργία και έλεγχο εργασιών, σχηματισμό ηλεκτρονικών χαρτοφυλακίων κ.ά. Η μάθηση δύναται να λαμβάνει χώρα οποτεδήποτε και παντού μέσα σε επίσημα, μη τυπικά ή ανεπίσημα πλαίσια. Ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/τριες να συμμετέχουν ενεργά και να έχουν έναν υπεύθυνο ρόλο σε όλες τις δραστηριότητες και ευκαιρίες που προσφέρονται. Τα παραπάνω προάγουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21ου αιώνα και οδηγούν σε αυτορυθμιζόμενη, ατομική διαχείριση γνώσης και κοινωνικά κατασκευασμένη μάθηση (Megalou, et al., 2022).

Διαδίκτυακά κανάλια βίντεο (π.χ. [YouTube](#)). Ιστοχώρος στον οποίο μπορεί κανείς να δει και ακούσει, διαμοιραστεί, ανεβάσει, κατεβάσει ή σχολιάσει αρχεία βίντεο οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Κρίνεται ως απαραίτητο εργαλείο καθώς προσελκύει την προσοχή των μαθητών/τριών, αυξάνει τα επίπεδα διατήρησης της μνήμης, ενισχύει τη διάδραση και τη δημιουργικότητα. Βοηθά επίσης στην ολοκληρωμένη κάλυψη του υλικού, ιδιαίτερα της γλώσσας. Το YouTube φέρνει το διασκεδαστικό συστατικό στις τάξεις, αναδεικνύει διαπολιτισμικές πτυχές, ανταποκρινόμενο έτσι στα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών οι οποίοι/ες βρίσκουν το εκπαιδευτικό περιβάλλον συναρπαστικό, και το περιεχόμενο άξιο μελέτης (Abbas & Qassim, 2020).

Τα *Λογισμικά κλειστού τύπου/κλειστά περιβάλλοντα* (π.χ. [LiveWorksheets](#)) συμπληρώνουν την εκμάθηση γραμματοσυντακτικών δομών, εμπλουτίζοντας την εξάσκηση με ήχους ή βίντεο. Οι δραστηριότητες διαμοιράζονται μέσω υπερσυνδέσμων, βαθμολογούνται αυτόματα, εξοικονομώντας χρόνο στον/την εκπαιδευτικό και παρέχοντας αυτονομία στους/τις μαθητές/τριες (Le & Prabjandee, 2023).

Λογισμικά Σειριακής Παρουσίασης (ΛΣΠ) (π.χ. PowerPoint, Impress). Τα λογισμικά αυτά επιτρέπουν τη σύνθεση διαφανειών/ οθονών οι οποίες περιέχουν κείμενο, εικόνα, ήχο, ακόμα και πολυτροπικά κείμενα. Οι διαφάνειες ακολουθούν η μία την άλλη με μία εσωτερική συνοχή ως προς το περιεχόμενο ή τη λογική συνέπεια. Η σειριακή διάταξη διευκολύνει τόσο τον/την παρουσιαστή/τρια στο να θυμάται την αλληλουχία τους, όσο και τους/τις ακροατές/τριες στο να παρακολουθούν. Τα ΛΣΠ χρησιμοποιούνται είτε σε εξ αποστάσεως είτε σε μεικτή εκπαίδευση συνιστώντας ένα εύχρηστο εποπτικό μέσο στους εκπαιδευτικούς, ζωντανεύοντας έτσι τη διδακτική παρέμβαση. Οι μαθητές/τριες μπορούν να ασχοληθούν με ένα ΛΣΠ για την ετοιμασία κάποιας εργασίας ενώ παράλληλα να ασκηθούν στην προφορική χρήση της ξένης γλώσσας για την παρουσίασή της. Οι οθόνες προσφέρουν στήριγμα στη σωστή επιλογή λεξιλογίου, αφού το αντίστοιχο κείμενο έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και είναι σε κοινή θέα. Αυτό τονώνει την αυτοπεποίθησή των ομιλητών/τριών στην ελεύθερη παραγωγή προφορικού λόγου (Ζέππος & Γούφτουλα, 2018).

Πληροφοριογραφήματα-Infographics. Προϊόντα που ενοποιούν γραφικά μαζί με πληροφορίες. Η πρόσβαση σε ιστότοπους όπως το [Canva](#), το [Piktochart](#) γίνεται κατόπιν ανοίγματος λογαριασμού και με υιοθέτηση κωδικών (π.χ. gmail). Τα έτοιμα πρότυπα που διατίθενται είναι εύκολα τροποποιήσιμα, αποθηκεύονται αυτόματα και καταφορτώνονται σε πλείστες μορφές. Η σύνθεση πληροφοριογραφημάτων προωθεί τη συνεργατική δράση, καλλιεργεί οπτικό/ γλωσσικό/ ψηφιακό γραμματισμό, εντείνει την προσοχή, ελαχιστοποιεί το γνωστικό φορτίο, ενθαρρύνει την επινόηση σχημάτων, καταλήγει σε αισθητικά ελκυστικά τεχνουργήματα (Dunlap & Lowenthal, 2016).

Μέθοδος

Ερευνητικά ερωτήματα

Δύνανται οι μαθητές/τριες δημοτικού κατά την ανάμειξή τους σε γνωστικές διαδικασίες να

- κινητοποιούνται μέσα από ενεργό δράση σε ομάδες;
- μετασχηματίζονται/ αλλάζουν ταυτότητα;
- ενδυναμώνουν τη σχέση τους με τους/τις συμμαθητές/τριές τους;
- συνειδητοποιούν τους δεσμούς μεταξύ γλωσσικών και πολιτισμικών στοιχείων και πώς αυτοί μπορούν να ενώνουν λαούς και άτομα;

Συμμετέχοντες-πλαίσιο

Η δράση υλοποιήθηκε σε δημοτικό σχολείο όπου η συγγραφέας εργάζεται ως εκπαιδευτικός Αγγλικής γλώσσας. Οι συμμετέχοντες/ουσες ήταν ηλικίας 11-12 ετών από την ΣΤ΄ τάξη, επιπέδου γλωσσομάθειας A1+-A2- (CEFR, 2001), ανάμεσά τους και παιδιά μεταναστευτικής προέλευσης (Αλβανία, Ρουμανία). Δραστηριότητες έγιναν σε τάξη με υπολογιστή, σύνδεση στο διαδίκτυο και προβολικό σύστημα, όπως και στο εργαστήριο πληροφορικής. Οι μαθητές/τριες είχαν εξοικείωση με χρήση ΣΔΜ (e-me)/ διαδικτυακών λεξικών, με ενασχόληση με διαδραστικές ασκήσεις (στον ιστότοπο Liveworksheets), με αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, με προσπέλαση οπτικοακουστικού υλικού από δωρεάν

ιστότοπους (π.χ. Pixabay, Unsplash) και το διαδικτυακό κανάλι YouTube, με παρουσιάσεις PowerPoint, με συμπλήρωση ερωτηματολογίων, με τήρηση κανόνων δεοντολογίας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Η προσπάθεια απέβλεπε σε καλλιέργεια αυτονομίας/ υπευθυνότητας/ κριτικής σκέψης. Ακόμη, επεδίωκε την παροχή ίσων ευκαιριών και την ενεργό εμπλοκή όλων των μελών της τάξης μέσω διαφοροποιητής διαδικασίας, ρόλων, αρμοδιοτήτων για αυθεντικούς λόγους. Οι επιμέρους στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα προέρχονταν από το Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες (2016). Οι μαθητές/τριες αναμένονταν να:

- εργάζονται εντός και εκτός σχολικών ορίων
- έρχονται σε επαφή με ποιήματα/ τραγούδια/ βίντεο στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα (γραπτός, οπτικοακουστικός)
- κατανοούν κείμενα χάρη σε λεξικά/ ομότιμους/ εκπαιδευτικό
- αναγνωρίζουν είδος κειμένων (τραγούδια/ ιστοσελίδες), συντάκτη, αποδέκτη, σκοπό
- ερμηνεύουν μηνύματα βάσει γνωστικού, κοινωνικού και πολιτισμικού υπόβαθρου/ δέχονται εκδοχές άλλων
- συσχετίζουν δεδομένα με προσωπικές γνώσεις/ εμπειρίες/ πραγματική ζωή
- εκδηλώνουν γνώμη και συναισθήματα αναφορικά με περιεχόμενο κειμένων
- διακρίνουν, ταξινομούν σημαντικότερες λέξεις
- εντυφούν πάνω στη θεωρία γραμματοσυντακτικών δομών, εξασκούνται μέσω έντυπων και διαδραστικών δραστηριοτήτων
- επιλέγουν με ποια πτυχή θα ασχοληθούν, ερευνούν σε ιστότοπους, αξιολογούν πηγές
- συλλέγουν πληροφορίες πάνω σε συγκεκριμένους ποιητές/ συνθέτες/ τραγουδιστές
- οργανώνουν δεδομένα και συντάσσουν σύντομα βιογραφικά κείμενα
- συγκρίνουν έννοιες και τρόπους αναπαράστασης, προσδιορίζουν σκοπούς και προθέσεις δημιουργών μουσικών κομματιών
- διαμεσολαβούν νοήματα (από ιστότοπους/ τραγούδια), αποδίδουν από τη μία γλώσσα στην άλλη
- εξοικειώνονται με λογισμικά, ζητούν και παρέχουν βοήθεια σε ομότιμους
- καταφορτώνουν οπτικοακουστικό υλικό από ιστοχώρους/ μνημονεύουν πνευματικά δικαιώματα
- συνεργάζονται αναλαμβάνοντας ρόλους που τους ταιριάζουν/ συνειδητοποιούν τα οφέλη της συλλογικής εργασίας
- αντιλαμβάνονται τη δύναμη της γλώσσας και της μουσικής στη διάχυση μηνυμάτων, στην αφύπνιση συνειδήσεων
- γίνονται περήφανοι για την πολιτιστική τους κληρονομιά
- δημιουργούν πολυτροπικά τεχνουργήματα (παρουσιάσεις PowerPoint/ πληροφοριογραφήματα) πάνω σε πρόσωπα/ τραγούδια για αληθινό κοινό
- εκφράζουν σχόλια και παρατηρήσεις τηρώντας τους κανόνες δεοντολογίας, αξιοποιούν ανατροφοδότηση για βελτίωση παραγόμενων
- ανασυνθέτουν τραγούδια σε δύο γλώσσες
- διαμοιράζονται τα παραγόμενα σε ιστολόγιο σχολείου/ ΣΔΜ (e-me)
- τραγουδούν γνωστές αλλά και δικές τους συνθέσεις
- αποτιμούν προϊόντα και διαδικασία προφορικά και γραπτά (μέσω ερωτηματολογίων) καλλιεργώντας μεταγνώση

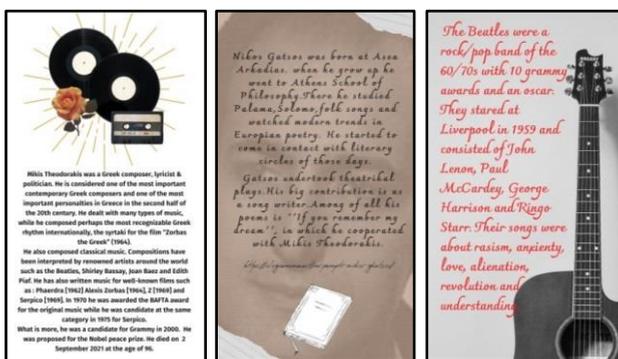
Διαδικασία

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς οι μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης ξεκίνησαν να συζητούν για τον Μίκη Θεοδωράκη (ΜΘ) με αφορμή τον πρόσφατο θάνατό του. Ανέφεραν αν γνώριζαν για τον ίδιο ή το έργο του (βιώνοντας το γνωστό). Έγινε διερεύνηση από την εκπαιδευτικό αν θα ήθελαν να εντυπώσουν στο ποιόν και την αξία του ΜΘ, για ποιους λόγους θεωρείται τόσο σημαντικός. Αφού συμφώνησε η πλειοψηφία, προσέλασαν φύλλο εργασίας που ανέβηκε στο ΣΔΜ e-me. Χωρίστηκαν σε ομάδες των 4-5 ατόμων κατόπιν δικής τους επιλογής, με διακριτούς ρόλους (ερευνητής, γραμματέας, παρουσιαστής, τεχνικός) με βάση ενδιαφέροντα και κλίσεις. Ανέλαβαν να βρουν πληροφορίες σε προτεινόμενους ιστότοπους, η α) ομάδα για τη ζωή/ την καριέρα/ τα μηνύματα του ΜΘ, η β) για τα πιο γνωστά μουσικά κομμάτια που συνέθεσε, η γ) για τον ποιητή Νίκο Γκάτσο/ την ερμηνεύτρια Γιοβάννα/ το τραγούδι «Αν θυμηθείς τ' όνειρό μου», η δ) για το συγκρότημα Beatles και το τραγούδι «The honeymoon song» (βιώνοντας το νέο). Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης καλούνταν να προσδιορίσουν συγγραφέα/ σκοπό/ κοινό, να κρατήσουν σημειώσεις, να διαμεσολαβήσουν τα βασικά σημεία στην Αγγλική γλώσσα, και να γράψουν μια συνεκτική παράγραφο για το υποθέμα τους. Σε επόμενη φάση ανακάλυψαν σχετικές φωτογραφίες από διάφορες ιστοσελίδες τις οποίες ενσωμάτωσαν στις σύντομες παρουσιάσεις PowerPoint που έφτιαξαν αναφέροντας την προέλευσή τους (εφαρμόζοντας τυπικά). Τα δύο τραγούδια προβλήθηκαν στην τάξη μέσω κλιπ από το YouTube. Οι μαθητές/τριες, εξοικειωμένοι με το εν λόγω διαδικτυακό κανάλι, εκδήλωσαν συναίσθημα, παρατήρησαν ομοιότητες πάνω στη μουσική ή τους στίχους (βιώνοντας το γνωστό). Αφού βγήκε στην επιφάνεια ότι το Honeymoon song ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας των Beatles με τον ΜΘ, τα παιδιά προμηθεύτηκαν τους στίχους από τα δύο τραγούδια, προσπάθησαν να ερμηνεύσουν νοήματα, επισήμαναν τους τρόπους που οι δημιουργοί περνούν τα μηνύματά τους, διέκριναν διαφορές στο ύψος/ ρυθμό/ ταχύτητα μελωδίας (αναλύοντας λειτουργικά). Στη συνέχεια, επέλεξαν και κατηγοριοποίησαν τις πιο σημαντικές λέξεις, και απέδωσαν έννοιες στα Αγγλικά ή αντίστροφα στα Ελληνικά προστρέχοντας σε λεξικά (π.χ. WordReference) ή ζητώντας βοήθεια από εκπαιδευτικό ή ομότιμους (εννοιολογώντας με ορολογία). Οι μαθητές/τριες δρούσαν με το δικό τους ρυθμό τόσο στο εργαστήριο πληροφορικής όσο και από σπίτι. Είχαν την άδεια να αλλάξουν ομάδα ή/και να ασχοληθούν ατομικά όπως και έγινε σε κάποιες περιπτώσεις. Όταν ήταν όλοι έτοιμοι, κάθε ομάδα παρουσίασε τη δουλειά της στην ολομέλεια, δέχθηκε ερωτήσεις, υποδείξεις και επιβράβευση (αναλύοντας κριτικά). Στο ενδιάμεσο, συνάντησαν γραμματικές δομές (όπως Simple Past, Comparative-Superlative, some-any-much-many), κατέγραψαν θεωρία και συνθήκες χρήσης τους (εννοιολογώντας με θεωρία), και εξασκήθηκαν μέσω έντυπων και διαδραστικών δραστηριοτήτων στον ιστότοπο LiveWorksheets όπου έχουν συνηθίσει να συμπληρώνουν απαντήσεις οι οποίες αποστέλλονται αυτόματα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της εκπαιδευτικού (εφαρμόζοντας τυπικά).

Καθώς είχε φτάσει η περίοδος εορτασμού της 28^{ης} Οκτωβρίου και του Πολυτεχνείου, ζητήθηκε από τους/τις μαθητές/τριες να εντοπίσουν τυχόν τραγούδια εκείνων των ημερών που ανήκαν στον ΜΘ. Έτσι ανευρέθηκαν τα «Είμαστε δυο», το «Ένα το χελιδόνι», «Όταν σφιγγουν το χέρι», «Το γελαστό παιδί», «Θα σημάνουν καμπάνες», βίντεο των οποίων ανέβηκαν στον τοίχο της e-me από τα ίδια τα παιδιά. Κάποια μέλη είχαν ακούσματα από τα τραγούδια από πριν αλλά αυτό στάθηκε ευκαιρία να συνειδητοποιήσουν το συνθήτη τους και να συνδέσουν τα νοήματά τους με τις εθνικές επετείους (βιώνοντας το γνωστό/ νέο). Επίσης, εμπέδωσαν σε μεγαλύτερο βάθος τόσο τη δύναμη των τραγουδιών που προάγουν την ειρήνη και την αντίσταση όσο και την επίπτωση της σύνθεσής τους για τους δημιουργούς τους (εξορία για τον ΜΘ, δολοφονία για τον John Lennon). Ακολούθησε συζήτηση κατά την οποία οι μαθητές/τριες εξέφρασαν σκέψεις, προβληματισμούς, και αντάλλαξαν απόψεις πάνω στο αν

πρέπει κανείς να αντιστέκεται σε ό,τι θεωρεί άδικο, άνισο, εσφαλμένο, και μέχρι πού μπορεί να φτάσει η διαμαρτυρία (αναλύοντας κριτικά).

Κατόπιν των παραπάνω οι μαθητές/τριες αποφάσισαν να κάνουν ένα αφιέρωμα στον ΜΘ αλλά και σε όσους επηρεάστηκαν από εκείνον (Beatles, Ν. Γκάτσο, Γιοβάννα) προκειμένου να το μοιραστούν με γονείς και λουπούς/ές μαθητές/τριες του σχολείου ή και εκτός. Έτσι, αφού εξασκήθηκαν στα τεχνικά χαρακτηριστικά του Canva μετά από επιδείξη της εκπαιδευτικού (βιώνοντας το νέο), και κάνοντας χρήση των κωδικών (gmail) της, κατασκεύασαν πληροφοριογραφήματα στο εργαστήριο πληροφορικής (εφαρμόζοντας δημιουργικά). Εισηγάγαν τα κυριότερα δεδομένα που είχαν συλλέξει για τα τιμώμενα πρόσωπα, εμπλουτίζοντάς τα με εικόνες και γραφικά (Εικ. 1α,β,γ). Δημοσίευσαν όλοι τις παρουσιάσεις και το infographic τους στην e-me και στο ιστολόγιο του σχολείου (με τη συνδρομή της εκπαιδευτικού), σχολίασαν ο ένας τη δουλειά του άλλου, και απάντησαν σε σχόλια τηρώντας όπως πάντα τους κανόνες δεοντολογίας (αναλύοντας κριτικά).

Εικόνες 1α,β,γ. Πληροφοριογραφήματα για επιφανή πρόσωπα

Ως τελική δραστηριότητα οι μαθητές/τριες κλήθηκαν να επινοήσουν ένα συνδυασμό των δύο τραγουδιών το οποίο εξέλαβαν ως απόδοση φόρου τιμής σε όλους τους αρχικούς συντελεστές. Επιδιώκοντας να προβάλλουν το δικό τους βιόκοσμο, τη δική τους ιστορία, άρχισαν να ανασυνθέτουν και να αναρτούν τις προτάσεις τους στον τοίχο της e-me. Στην ολομέλεια ολοκληρώθηκε η επιλογή στίχων, και διαμορφώθηκε μια μοναδική σύνθεση σε Ελληνική και Αγγλική γλώσσα που ταίριαζε στοιχεία και από τα δύο αρχικά μουσικά κομμάτια (εφαρμόζοντας δημιουργικά). Οι αρχικές και η νέα εκδοχή μετατράπηκαν σε πληροφοριογραφήματα (Εικ. 2 α,β,γ). Τα παιδιά ερμήνευσαν τη δική τους παραλλαγή είτε σε στυλ Karaoke με μουσική υπόκρουση από το YouTube την ώρα της Αγγλικής γλώσσας, είτε με συνοδεία αρμονίου από τον εκπαιδευτικό μουσικής του σχολείου. Δυστυχώς, λόγω περιορισμού των εκδηλώσεων εξαιτίας της πανδημίας COVID19 δεν κατέστη δυνατή η παρουσίαση σε μεγαλύτερο κοινό στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Στο τέλος της διαδικασίας οι μαθητές/τριες αποτίμησαν προφορικά και γραπτώς (μέσω της διαδικασίας συμπλήρωσης ερωτηματολογίων) τις κινήσεις τους, την ποιότητα της συνεργασίας, τους επιτυχείς βηματισμούς, τις πιυχές που τους άρεσαν ή τυχόν δυσκόλεψαν (αναλύοντας κριτικά).

Εικόνες 2 α,β,γ. Πληροφοριογραφήματα αρχικών τραγουδιών και τελικής παραλλαγής

Αποτελέσματα - συζήτηση

Αποτίμηση της επιτελεσθείσας προσπάθειας περιγράφεται στην παρούσα ενότητα. Οι μαθητές/τριες αποφάνθηκαν ότι άξιζε να ανακαλύψουν το πού έγκειτο η σπουδαιότητα της εν λόγω παρέμβασης. Διανύοντας τις γνωστικές διαδικασίες της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού έπαιρναν πρωτοβουλίες αναλόγως δραστηριότητας.

Η διαφοροποίηση αφορούσε τόσο το εισαγόμενο περιεχόμενο όσο και τη διαδικασία και τα αποτελέσματα. Η ανύσφιξη πρότερων γνώσεων και εμπειριών πάνω στο θέμα ή τα πρόσωπα υπό διερεύνηση συνέδεε τη μάθηση με την καθημερινή ζωή. Η γνώση με το νέο πραγματοποιούνταν μέσω πλείστων οδών καλύπτοντας ετερόκλητα μαθησιακά στυλ, τύπους νοημοσύνης και ανάγκες. Η εκδήλωση συναισθημάτων και οι ξεχωριστές ερμηνείες καταστάσεων επιβεβαίωναν το κοινωνικο-πολιτισμικό υπόβαθρο του κάθε παιδιού. Ο καθορισμός ομοιοτήτων και διαφορών βοήθησε στον παραλληλισμό Ελληνικής και Βρετανικής κουλτούρας. Η ανάληψη ρόλων αναλόγως προτιμήσεων και κλίσεων των μαθητών/τριών αντικατόπτριζε τη μεταβλητότητα στην κοινωνία. Ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων συντελούσε σε συμπεριληψη και σε αμοιβαίο σεβασμό. Ταυτόχρονα, η εύκαμπτη ομαδοποίηση βόλευε και εκείνους που ωφελούνταν από την αλληλοσυμπάρσταση αλλά και όσους δυσφορούσαν στα στενά όρια μιας ομάδας. Με την εναλλαγή φυσικής και ψηφιακής ενασχόλησης οι πληροφορίες κυκλοφορούσαν πιο εύκολα και πιο αποδοτικά. Οι βηματισμοί αποκτούσαν λόγο μέσα από τις διαδρομές των μελών τα οποία συνήθιζαν έτσι να στηρίζονται σε ιδιωτική αναζήτηση. Η απλή παρατήρηση και παθητική ακρόαση μετατρέπονταν σε δυναμική ανάμειξη. Η πρόσβαση σε πόρους, η επιλογή και ο έλεγχος πηγών και περιεχομένου, ο εντοπισμός όρων από λεξικά, η συστηματικοποίηση των δεδομένων, τροφοδοτούσαν την αυτενέργεια και την κριτική σκέψη των συμμετεχόντων/ουσών. Η εξοικείωση με τη λειτουργία της εκάστοτε εφαρμογής, η ανάλυση γλωσσικών/ μουσικών/ τεχνολογικών πτυχών και υπόρρητων συμβολισμών, ο προσδιορισμός προθέσεων των δημιουργών και των τρόπων επίτευξής τους ενίσχυαν ικανότητες υψηλού επιπέδου. Η θεμελίωση θεωριών πάνω σε γραμματοσυντακτικά φαινόμενα κατέληγε στην εμπέδωση κανόνων μέσω τυπικής εξάσκησης.

Η συνεργασία των μαθητών/τριών με ομότιμους προωθούσε ανοχή ιδιαιτεροτήτων, αποδοχή ετερογενών οπτικών ή κοινωνικο-πολιτισμικών χαρακτηριστικών, επίλυση μικροσυγκρούσεων, σύμφιξη σχέσεων, κλίμα ασφάλειας, ενσυναίσθηση των πλεονεκτημάτων της συλλογικής προσέγγισης. Η προστασία των προσωπικών στοιχείων, η αξιολόγηση πηγών και περιεχομένου, η αναγνώριση των πνευματικών δικαιωμάτων (σε εικόνες, βίντεο, κ.ά.), ο

κομψός σχολιασμός με σκοπό τη βελτίωση των κειμένων επαύξανε την τήρηση της διαδικτυακής δεοντολογίας. Η ευελιξία χρόνου και ρυθμού αφαιρούσε το άγχος, ενώ η απουσία παραδοσιακών τεστ και βαθμολόγησης προέβαλλε τη στοχοθεσία, την αυθεντικότητα των κινήσεων, και τη σημασία της ενεργού συνδρομής. Η αφομοίωση των συμβάντων υλοποιούταν μέσα από τα βιώματα των παιδιών. Η αίσθηση του ανήκειν και ότι η άποψή τους μετρούσε προσέδιδε εσωτερικά κίνητρα. Η συνειδητοποίηση της δυνατότητας αμφισβήτησης και αντίστασης στο κατεστημένο μέσω λέξεων ή μουσικής, και του έργου του ΜΘ ως τμήματος της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας στάθηκαν αφορμή για αφόπνιση του μυαλού και της ψυχής.

Τα τεχνολογικά εργαλεία (διαδραστικά λογισμικά, επεξεργαστές κειμένου, παρουσιάσεις PowerPoint, πληροφοριογραφήματα) συνέβαλαν ως μέσα αξιοποίησης ποικίλων ειδών αναπαράστασης, εργασίας εντός και εκτός σχολικού πλαισίου, συνδυασμού αρχείων και διάταξης αυτών (layout). Η αντίληψη και ο χειρισμός των καταστάσεων κωδικοποιούνταν μέσω των παραγόμενων. Η απόδοση νοημάτων, και η σύνθεση ενός νέου τραγουδιού με τις κατάλληλες δομές, επέκτεινε τη λήψη αποφάσεων για το πώς οι έννοιες και τα μηνύματα μεταφέρονται, συνενώνοντας τη γλώσσα και τα οπτικοακουστικά ιδιώματα της κάθε χώρας. Όσο πολλαπλασιαζόταν η συνεισφορά των χρηστών, μεγάλωνε και η υπευθυνότητά τους. Τα πολυτροπικά τεχνουργήματα, ως απαύγασμα της διάδρασης μεταξύ ανθρώπων και ιδεών, γίνονταν διαμεσολαβητές της ιστορίας, του πολιτισμού και πεδίο επινοητικότητας πολλαπλών μορφών έκφρασης. Η προβολή και η επακόλουθη επιβράβευση των συμβαλλόμενων διεύρυνε την αυτοπεποίθησή τους. Το περιβάλλον στα οποία γεννήθηκαν τα προϊόντα διαφαινόταν στο σχέδιο και την εκπλήρωσή του, ανοίγοντας ένα παράθυρο στον κόσμο. Η θετική πρόσληψη της ανατροφοδότησης οδηγούσε σε αυτοκριτική, ως σκαλωσιά για περαιτέρω ανάπτυξη, αλληλεγγύη, αλτρουισμό. Η ανάρτηση στο διαδικτυο (ΣΔΜ, ιστολόγιο σχολείου) για ευρύτερο κοινό, ο διαμοιρασμός τόνωνε την περηφάνια τους. Η χαρά της διάχυσης γνώσεων και δεξιοτήτων τούς έδινε ικανοποίηση.

Τα ερωτηματολόγια και η συζήτηση παρείχαν το έδαφος για αυτοαξιολόγηση των προσπαθειών των μελών και καλλιέργεια μεταγνώσης αναφορικά με επιτυχείς στρατηγικές. Η δράση τους αποτελούσε μια συνέχεια μεταξύ του εαυτού τους σήμερα και αύριο. Οι μέθοδοί τους συνέστησαν πρότυπο για επερχόμενες σειρές μαθητών/τριών. Η τροποποιημένη γνώση, έμφυτη στη χάλκευση και μεταστροφή των ταυτοτήτων τους, βρισκόταν στους δεσμούς μεταξύ τους, στα όσα αποκόμισαν. Η εκπαιδευτικός συντόνιζε το πρόγραμμα, αντί να παρίσταται ως αποκλειστικός πομπός ή αυθεντία, διοχετεύοντας ίσες ευκαιρίες σε όλους να εξελίξουν την προσωπικότητά τους.

Ήρθε στην επιφάνεια η αναγκαιότητα πλέον της απλής εμπλοκής σε νέες δραστηριότητες και κατανόησης κειμένων, με εστίαση σε ολόκληρο το άτομο, το οποίο συμμετέχει πλήρως σε κοινωνικές πρακτικές ως μέρος συνόλου. Όπως τονίζουν και οι Lave & Wenger (1991), αναδύεται κατ' αυτόν τον τρόπο μια θεώρηση της μάθησης ως πλαισιωμένης δημιουργίας και μετασχηματισμού των πολιτών της υφηλίου.

Συμπεράσματα

Στο σενάριο που περιγράφηκε οι μαθητές/τριες λειτούργησαν περνώντας μπρος και πίσω μέσα από τις γνωστικές διαδικασίες της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού: γνώρισαν νέα αντικείμενα, εξέφρασαν συναισθήματα και σκέψεις, συνέκριναν με υπάρχουσες καταστάσεις, παραλλήλισαν με γνώσεις/ βιώματα και ενδιαφέροντά τους, ερεύνησαν, παρατήρησαν πτυχές, ονόμασαν πράγματα, σημείωσαν ομοιότητες ή διαφορές. Στη συνέχεια, κατέγραψαν και ομαδοποίησαν δεδομένα, διεκρίνισαν, ανακάλυψαν θεωρίες, εξοικειώθηκαν με λογισμικά, εντόπισαν είδη αναπαράστασης, προβληματίστηκαν πάνω σε σκοπούς,

σχολίασαν, συνειδητοποιήσαν τη δύναμη τόσο της γλώσσας όσο και της μουσικής ως μορφών τέχνης και αντίστασης. Εφάρμοσαν με αναμενόμενο τρόπο αλλά επίσης πρωτότυπα και δημιουργικά, αναμιγνύοντας λογοτεχνικές έννοιες, κατασκευάζοντας δικές τους εναλλακτικές, μετασχηματίζοντας ιδέες αλλά και τους εαυτούς τους.

Με τη μάθηση ως αποτέλεσμα πολιτισμικής πρακτικής, παύει η διχοτομία μεταξύ αφηρημένης και συγκεκριμένης γνώσης. Καλλιερώντας πολυγραμματισμούς, τα μέλη της τάξης αποκτούν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη γνώση. Είναι σημαντικό να έχουμε υπόψη το πώς σχετίζονται μεταξύ τους ποικίλα συστήματα νοήματος και πώς αυτά συμβάλλουν στο να οικοδομεί κανείς τη μάθηση από κοινού με ομότιμους. Θέλουμε μια εκπαίδευση όπου οι μαθητές/τριες δεν θα εργάζονται για να αξιολογούνται, θα ενεργοποιούνται από εσωτερικά κίνητρα, θα συνδέουν τα όσα προσλαμβάνουν με στόχους της πραγματικής ζωής, και τα όσα κάνουν θα φέρουν αξία για τους ίδιους. Η προσέγγιση της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού μάς δίνει τα εφόδια να το εκπληρώσουμε.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Abbas, N. F., & Qassim, T. A. (2020). Investigating the Effectiveness of YouTube as a Learning Tool among EFL Students at Baghdad University. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL 6*, 344 – 356. DOI:<https://dx.doi.org/10.24093/awej/call6.23>
- Cope, B., & Kalantzis, M. (2009). "Multiliteracies": New literacies, new learning. *Pedagogies: An International Journal*, 4(3), 164-195.
- Cope, B., & Kalantzis, M. (2015). The things we do to know: an introduction to the pedagogy of multiliteracies. In B. Cope & M. Kalantzis (Eds.), *A pedagogy of multiliteracies. Learning by design* (pp. 1-36). Palgrave Macmillan.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press.
- Dunlap, J. C., & Lowenthal, P. R. (2016). Getting graphic about infographics: design lessons learned from popular infographics. *Journal of visual literacy*, 35(1), 42-59.
- Kalantzis, M., & Cope, B. (2012). *New Learning: Elements of a Science of Education* (2nd Ed.). Cambridge University Press.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press.
- Le, V. H. H., & Prabjandee, D. (2023). A Review of the Website Liveworksheets. com. *Computer Assisted Language Learning*, 24(1), 269-279.
- Megalou, E., Tsilivigos, Y., Kaklamanis, C., & Politi, A. (2022). The evolution of e-me digital educational platform and experiences from its nation-wide use in schools during covid-19 pandemic. *Proceedings of EDULEARN22 Conference*, 4-6 July 2022, Palma, Mallorca, Spain.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed ability classrooms* (2nd ed.). Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tomlinson, C. A., & Imbeau, M. B. (2010). *Leading and managing a differentiated classroom*. Alexandria, Va.: ASCD.
- Βαστάκη, Μ. (2010). Η διαφοροποίηση στη διδασκαλία. *Επιστημονικό Βήμα*, 12, 121-135.
- Βεντούρης, Α., & Ζέπος, Δ. (2020). *Η θεωρητική βάση του ΕΠΣ-ΞΓ. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στα νέα ΠΣ των Ξένων Γλωσσών*. ΟΠΣ Επιμόρφωσης - Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. <https://elearning.iiep.edu.gr/study/>
- Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες (ΕΠΣ-ΞΓ) από Γ' Δημοτικού έως Γ' Γυμνασίου (2016). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως Τεύχος Β' 2871*. Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου, 2019, από https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2016/ΦΕΚ_Β_2871_ΕΠΣ_ΞΕΝΩΝ_ΓΛΩΣΣΩΝ_ΔΗΜ_ΓΥΜΝ_2016.pdf
- Ζέπος, Δ., & Γύφτουλα, Γ. (2018). *Επεξεργασία κειμένων και προγράμματα παρουσίασης. Ενότητα 3.9.1. Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β' Επιπέδου Τ.Π.Ε. Συστάδα Ξένες Γλώσσες*. Επιμορφωτικό υλικό. ΙΤΥΕ Διόφαντος - Ι.Ε.Π.